

Verksamhetsplan Lärarhögskolan 2018

Nedan presenteras – under rubrikerna utbildning, forskning, samverkan och ett universitet som gör det möjligt – först Lärarhögskolans egna delmål och de obligatoriska universitetsgemensamma delmålen.

Utbildning för gränslös kunskap

Delmål LH: Umeå universitet har ett brett programutbud inom lärarutbildningsområdet med flera vägar till läraryrket och som nyttjar hela universitetets bredd

Analys:

Umeå universitet har examenstillstånd för samtliga lärarutbildningsinriktningar, dvs. forskollärare, grundlärare, ämneslärare, yrkeslärare. Därutöver utbildas specialpedagoger och speciallärare samt studie- och yrkesvägledare. Ämneslärarprogrammet är mycket brett och i det närmaste samtliga av grund- och gymnasieskolans vanligaste ämnen (utom teknik) går att läsa inom ramen för utbildningen. Sedan 2013 har Umeå universitet nationellt ansvar för lärarutbildning i samiska och från 2016 nationellt ansvar för lärarutbildning i meänkieli som båda är nationellt erkända minoritetsspråk. För studerande som redan läst ämnen erbjuds tre varianter av den kompletterande pedagogiska utbildningen, en med halvfarts studietakt och två med förhöjd studietakt (varav en för disputerade inom matematik, teknik och naturvetenskapliga ämnen). Möjligheten att ge ytterligare en kompletterande pedagogisk utbildning, på helfart, utreds för närvarande. En sådan variant skulle fungera väl för studerande bland annat med en bakgrund inom specialidrott. Eftersom Umeå universitet är riksidrottsuniversitet ingår det i uppdraget att lärosätet ska kunna utbilda specialidrottslärare. I samband med utredningen ses dock hela programutbudet inom KPU över med avseende på distributionsform, behörighet, möjliga ingående ämnen osv, så att utbudet blir så strategiskt som möjligt.

Målsättningen för de närmaste åren är att behålla och utveckla denna bredd i utbildningsutbudet under förutsättning att kvalitén kan garanteras och ekonomiskt hållbara modeller för att ge utbildningen kan åstadkommas. Att ha en så bred lärarutbildning som möjligt är också ett sätt för Umeå universitet att ta ett reellt regionalt ansvar. Vid åtminstone ett lärosäte i den norra regionen ska lärarutbildning kunna ges inom en vid variation av ämnen och examensinriktningar, för att säkra försörjningen av lärare.

Bredden kommer dock inte utan problem. Utmaningarna är framförallt koncentrerade till ämneslärarprogrammet, där ett antal ämnen har få eller inga sökande. Lärarhögskolan har därför sjösatt en utredning om småämnesstöd, i syfte att så långt som möjligt kunna behålla bredden i Umeå universitets lärarprogram. Utredningen utförs under 2017-2018 med stöd av en fakultetsgemensam referensgrupp. Parallellt med detta uppdrag ombeds gruppen att se över de ekonomiska villkoren för examensarbeten och utreda möjligheten till en gemensam prislapp för examensarbeten inom Umeå universitets lärarprogram. Analyser pågår också vid kansliet med anledning av en ny rapport från UKÄ som visar på särskilt stora avhopp från landets ämneslärarprogram. Detta kan få konsekvenser för framtida utbud och dimensionering.

Lärarhögskolan förberedde under våren 2017 ett förslag till ny struktur för ämneslärarprogrammet med inriktning mot årskurs 7-9, i det fall regeringen skulle fatta beslut om ny reform. Förslaget har

UMEÅ UNIVERSITET

gått på remiss till institutioner och berört programråd. Stödet för att ge ämneslärarprogrammet med inriktning mot årskurs 7-9 har dock visat sig vara svagt i organisationen. Eftersom ämneslärarprogrammet mot gymnasiet ger behörighet även för 7-9, anses en separat inriktning mot årskurs 7-9 vara i det närmaste överflödig. Ett undantag utgör dock de ämnen som enbart ges för grundskolan: trä- och metallslöjd, textilslöjd och hem- och konsumentkunskap. Lärarhögskolan avser därför, i dialog med berörda institutioner för dessa ämnen, utarbeta ett förslag till en 7-9-utbildning där dessa ämnen utgör ingångsämnena.

I Lärarhögskolans uppdrag ingår att nyttja hela universitetets kompetens och kunskap i Umeå universitets lärarprogram. Umeå universitet är det enda fullbreddsuniversitetet i den norra regionen. Inom ett sådant universitet finns goda förutsättningar för att ge lärarutbildning inom en stor variation av ämnen och examensinriktningar, förutsatt att respektive ämne/område har en adekvat forskningsbas/konstnärlig grund och att professionsanknytningen kan garanteras.

Den utbildningsvetenskapliga forskningsmiljön vid Umeå universitet är omfattande och stark inom en rad områden, vilket ger goda förutsättningar för att ge en högkvalitativ lärarutbildning. Gedigna satsningar på utbildningsvetenskaplig forskning har gjorts vid Umeå universitet under den senaste tioårsperioden, bland annat den omfattande "Forsknings- och kompetenssatsningen 2009-2016". Som beskrivs närmare under delmål för forskning behöver dock lärosätet fortsätta att satsa på att utvidga och förstärka de utbildningsvetenskapliga forskningsmiljöerna för att stå sig väl inför framtiden.

Ett flertal av Umeå universitets programutbildningar ges på distans: exempelvis specialpedagogprogrammet och speciallärarprogrammen, studie- och yrkesvägledarprogrammet samt yrkeslärarprogrammet. Även den kompletterande pedagogiska utbildningen (KPU) kan läsas distansanpassat, liksom ämnena slöjd, bild, musik, samiska och hem- och konsumentkunskap. Förskollärarprogrammet ges decentraliserat (Örnsköldsvik 2018-2020, tidigare Skellefteå 2013-2016). Ambitionen är att i framtiden kunna erbjuda ytterligare en programutbildning distansanpassat, alternativt att utveckla en campusutbildning så att den kan ges flexibelt både på campus och på distans.

Strategier:

- utreda möjligheten att ge den kompletterande pedagogiska utbildningen på helfart,
- utarbeta ett förslag till ämneslärarutbildning med inriktning mot årskurs 7-9 i dialog med Institutionen för estetiska ämnen och Institutionen för kostvetenskap,
- i dialog med regionen diskutera och utarbeta en strategi för ytterligare distansanpassade/flexibla programutbildningar,
- utreda möjligheterna till småämnesstöd, särskilt för ämnen där det inte finns samläsningsmöjligheter,
- fortsatt arbete med strategier för att utbilda fler lärare i samiska språk och meänkieli. Strategierna bör inkludera former för kursgivning och distribution. I arbetet ingår också att samarbeta med andra lärosäten med nationellt ansvar för minoritetsspråk
- utarbeta en samlad strategi för marknadsföring och informationsinsatser inklusive eventuell uppsökande verksamhet.

Uppföljningskriterier

- KPU på helfart startar hösten 2019,
- strategier har upprättats för ytterligare distansanpassade programutbildningar samt för lärarutbildning i samiska och meänkieliä,

- uppföljning av marknadsförings- och informationssatsernas effekt,
- utredning småämnesstöd är klar.

Delmål LH: Lärarhögskolan har utvecklat modeller för fortbildning och vidareutbildning av lärare som svarar mot det behov som finns i regionen och nationellt

Analys:

I Lärarhögskolans fristående kursutbud ingår fortbildningskurser för lärare med tydlig relevans för skola och studie- och yrkesvägledning, programidentiska kurser och kurser som kompletterar en befintlig lärarexamen mot ytterligare ett verksamhetsområde samt handledarutbildningar för skolans lärare. Utbudet är i huvudsak distansbaserat, så att så många lärare som möjligt kan ta del av utbudet även om de befinner sig i yrkesverksamhet på en annan ort. Utöver detta bedriver Umeå universitet en avsevärd fortbildningsverksamhet inom ramen för VAL (Vidareutbildning av lärare), där lärosätet även är nationell samordnare. Umeå universitet medverkar även i ULV (Utländska lärares vidareutbildning) samt ger utbildning inom Snabbspåret (med en första start våren 2017, 40 studenter). Umeå universitet är också aktivt inom Lärarlyftet, med utveckling av kurser och kursgivning för redan verksamma lärare.

Inte minst fortbildning på avancerad nivå bör stärkas och utvecklas för att i framtiden kunna fungera som nationella professionsprogram i linje med Skolkommissionens slutbetänkande "Samling för skolan" (U2017/1967/S). Ett exempel på en sådan fortbildning som utvecklats i dialog med skolhuvudmannen är en magisterutbildning för erfarna lärare inom huvudområdet pedagogisk yrkesverksamhet med fokus på den praktiktäna skolforskningens roll i skolan. Utbildningen, som består av 8 nationellt sökbara kurser på distans, startade hösten 2016 med 37 antagna och studierna bedrivs med utgångspunkt i lärarnas egna frågor.

I dagsläget erbjuds ett antal fortbildningskurser på avancerad nivå inom huvudområdet pedagogisk yrkesverksamhet vid några institutioner, varav ett par kurser som sett till kursnamn och innehåll närmast konkurrerar med varandra. Även detta bör utredas i det framtida arbetet med Lärarhögskolans fortbildningsutbud, då det är av vikt att de utbildningar som ges inom Lärarhögskolans ram inte utgör dubletter till varandra. Översyn av kurser inom huvudområdet språkdidaktik på avancerad nivå bör också ingå som del av denna utredning.

Under 2017 sågs regelverket för fristående kurser inom Lärarutbildningens ram över och nya principer togs fram. Enligt principerna ska programidentiska kurser inom bristområden prioriteras. Inför planeringen av det fristående kursutbudet 2019 bör dessa principer utvärderas och eventuellt revideras, då bland annat kriterierna för vad som anses vara ett bristområde kan utvecklas.

Strategier:

- stödja utveckling av kurser för fortbildning i nära dialog med regionens skolhuvudmän,
- samordna och strukturera kursgivningen på avancerad nivå,
- fortsatt arbete med VAL, ULV, Snabbspår och Lärarlyft.

Uppföljningskriterier:

- att en plan för kursutbudet på avancerad nivå, framförallt inom huvudområdet pedagogisk yrkesverksamhet har tagits fram,
- genomförd uppföljning av principer för fristående kursutbud.

Delmål LH: Hög kvalitet i den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) inbegripet pågående försöksverksamhet med övningsskolor 2018-2020

Analys:

Den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) är en central del i utbildningen till lärare och förskollärare. Under VFU-perioderna tränar studenterna att planera, genomföra och utvärdera undervisning. Att pröva och följa upp elevernas kunskapsutveckling samt att sätta betyg är också centralt innehåll där studenterna ökar graden av självständighet under VFU-perioderna. Andra viktiga delar i VFU:n är att auskultera hos erfarna lärare, att lära sig att samarbeta med kollegor, att sätta sig in i skolans organisation och arbetssätt samt att lära känna undervisningslokaler och dess material.

Uppföljningar har visat att en översyn krävs för att säkra hög kvalitet av VFU. I denna analys ska progression, stöddokument, bedömningsunderlag, betygskriterier, dess längd och placering i utbildningen bland annat ingå. Dessutom bör system för praktikplacering samt samarbetet med olika aktörer intern och externt ses över. Översynen görs i dialog med respektive programråd, studenter och representanter för skolhuvudmännen.

Övningsskoleprojektet handläggs i särskild ordning där en projektorganisation skapas med tillhörande projektplan och tidplan.

Strategier:

- översyn av VFU-perioders längd och placering i tid under respektive utbildning,
- översyn av VFU-periodernas innehåll beträffande ämnen, åldersgrupper, stadier och skolformer,
- översyn och analys av betygsättning av VFU
- översyn av gällande stöddokument, VFU-besök, trepartssamtal, bedömningsunderlag, kontaktvägar och ansvarsfördelning mellan kursansvarig, besökande universitetslärare och handledare,
- översyn av befintlig handledarutbildning del 1 7,5 hp samt fortsättning av handledarutbildning del 2,
- fortsatt utveckling av övningsskoleprojektet där en översyn av påbörjad verksamhet görs inför planering och genomförande av nya aktiviteter.

Uppföljningskriterier:

- en genomgång har gjorts av VFU-perioders längd och placering i tid under respektive utbildning tillika VFU-periodernas innehåll beträffande ämnen, åldersgrupper, stadier och skolformer,
- riktlinjer har skapats för betygsättning av VFU (U, G, VG),
- riktlinjer har reviderats gällande stöddokument, VFU-besök, trepartssamtal, bedömningsunderlag, kontaktvägar och ansvarsfördelning mellan kursansvarig, besökande universitetslärare och handledare,
- revidering har gjorts av befintlig handledarutbildning del 1 7,5 hp,
- handledarutbildning del 2 har utvecklats som en kompetensutveckling/fortbildning för redan handledarutbildade lärare, del 1.

Delmål LH: Förbättra examenarbetenas vetenskapliga kvalitet och examensarbetenas professionsanknytning

Analys:

Lärarhögskolan har under några år utarbetat en struktur för att skapa förutsättningar för att öka andelen examenarbeten som skrivs i mer direkt anknytning till de frågor och problem som finns i förskolan och skolan. För förskolor, skolor och skolhuvudhuvudmän som vill ha en problematik undersökt utgör lärarutbildningens och studie- och yrkesvägledarutbildningens examenarbeten en resurs, som dock mycket sällan utnyttjas. Processen inleddes med "Möjligheternas möte", där idéer från skolan fångas upp och dialog förs med verksamma forskare. Därefter finns medel avsatta för de institutioner som vill arbeta vidare med dessa idéer. I systemet ingår också att informera studenter och kursansvariga om denna möjlighet.

Lärarhögskolan vill även stärka examenarbetenas vetenskapliga kvalitet i den meningen att fler examenarbeten skrivs i anslutning till aktuell forskning vid Umeå universitet. Många examenarbeten skrivs idag utifrån frågeställningar som väckts hos studenterna under utbildningens gång. Detta behöver inte vara ett problem, men kan ibland vara det då undersökningsområdet eller frågeställningarna kan ligga långt utanför institutionens egna forskningsområden. Att ge kvalificerad handledning blir då en utmaning, inte minst inom det humanistiska och samhällsvetenskapliga området där resurser för handledning av examenarbeten dessutom är relativt begränsade på grund av den låga studentprisappen. Att hitta modeller för att i högre grad uppmuntra studerande att skriva sina examenarbeten inom institutionernas forskningsinriktningar är således en viktig fråga för framtiden.

För att stödja forskning knuten till verksamhetsutveckling avser Lärarhögskolan under 2018 att avsätta extra resurser för de praktiska forskningsprojekt (se delmål för forskning, s. 10) som knyter examenarbeten till sig.

Strategier:

- pilotprojekt med riktade medel till ansvariga för forskning kopplat till verksamhetsutveckling, som är intresserade av att knyta examenarbeten till sig.

Uppföljningskriterier:

- antalet examenarbeten som knyts till institutionernas forskningsmiljöer.

Universitetsgemensamt delmål 2.1: Fortsatt implementering av universitetets kvalitetssystem för utbildning säkerställer ökad genomströmning och bidrar till breddat deltagande (2018-2020)

Analys:

Strategier:

- utarbetande av systematisk struktur för uppföljning av avhopp, studieuppehåll och studieavbrott,

Uppföljning:

Universitetsgemensamt delmål 2.2: Studenter på samtliga nivåer får internationella perspektiv i sin utbildning (2018-2020)

Analys:

Den ökade globaliseringen och det alltmer mångkulturella samhället ställer krav på en medveten internationalisering av alla utbildningar. Detta gäller inte minst lärarutbildningarna som ska förbereda sina studenter för ett yrkesliv där kulturmöten är vardag och interkulturell kompetens ett måste.

Att internationaliseringen inom lärarutbildningen behöver öka har konstaterats i flera rapporter. Där vissa utbildningar, som t ex handels- eller socionomutbildningar, uppnår närmare 50 procent utresande studenter, ligger lärarutbildningen i Sverige på omkring 3 procent utresande studenter. Orsakerna till den låga graden av mobilitet är många, där några av de främsta är utbildningens tvärvetenskapliga karaktär, då "motsvarande" innehåll i en strikt mening inte alltid går att finna i andra länders lärarutbildningar. En annan anledning är bristen på valbara kurser, som präglar många program.

I dagsläget finns inga system för att mäta mobilitet inom Umeå universitets lärarutbildningar. In- och utresande studenter registreras vid fakulteterna och Lärarhögskolan kommer endast i kontakt med de studenter som reser på Lärarhögskolans avtal och/eller genomför verksamhetsförlagd utbildning i ett annat land än Sverige. Lärarhögskolans uppskattning är dock att andelen utresande lärarstuderande och studie- och yrkesvägledarstuderande vid Umeå universitet inte överstiger 3 % (troligtvis lägre), särskilt om endast utbyten om minst en termin räknas enligt U:rank's modell. Intresset för utlandsstudier bland studerande vid Umeå universitets lärar- och studie- och yrkesvägledarprogram har dock ökat. Ett tecken på detta är att fler studenter under de senaste åren har ansökt om bidrag för utlandsstudier än tidigare.

Möjligheter att genomföra verksamhetsförlagd utbildning i ett annat land än Sverige finns redan i dag. Det går även att genomföra delar av ämnes-/inriktningsstudier i ett annat land i Sverige, dock inte alltid på termins- och/eller årsbasis. För att öka det internationella utbytet genomför Lärarhögskolan ett arbete med identifiering av mobilitetsfönster för alla program så att alla studenter som vill ska kunna genomföra minst en termins studier vid ett lärosäte i ett annat land än Sverige. Vidare har förutsättningar för att genomföra studier vid lärosäten i andra länder än Sverige stärkas genom bidrag till utresande studenter.

Även andelen inresande studenter behöver öka. Inom Lärarhögskolans fristående kursutbud prioriteras kurser för inresande studenter. Fler sådana kurser behöver utvecklas.

Något som bör påpekas är dock att internationalisering handlar om mer än bara inresande och utresande studerande. Internationalisering kan också ske på hemmaplan genom perspektiv/innehåll i utbildningar, kurslitteratur, gemensamma kurser med lärarutbildningar i andra länder, medverkan av gästlärare, möte med internationella studenter, samarbetet via nätet med studentgrupper i andra länder, osv. Även dessa aspekter bör utvecklas i respektive utbildning. Under 2018 ligger dock det huvudsakliga fokuset på att färdigställa arbetet med mobilitetsfönster.

UMEÅ UNIVERSITET

Lärarhögskolan har under perioden 2013-2015 koncentrerat sin internationella verksamhet till 5 partnersuniversitet (Strandmillis University College, University of Wisconsin-Whitewater, La Trobe University, University of Sydney och Universitetet i Tromsø) för att förstärka och fokusera det internationella utbytet. Systemet med partneruniversitet behöver dock ses över med avseende på mängd och antal. Ska partneruniversiteten vara fler, färre, andra i framtiden för att bättre svara mot studerandes behov av stimulerande internationella lärmiljöer?

Strategier:

- skapa mobilitetsfönster för samtliga program,
- erbjuda internationellt utbytbara kurser,
- översyn av nuvarande partneruniversitet med målet att kunna erbjuda så stimulerande och attraktiva internationella lärmiljöer som möjligt för Umeå universitets lärarprogram.

Uppföljningskriterier:

- att mobilitetsfönster har skapats för samtliga program 2018,
- antalet internationellt utbytbara kurser har utökats.

Forskning som spränger gränser

Delmål LH: Vid Umeå universitet bedrivs omfattande utbildningsvetenskaplig forskning av hög kvalitet.

Analys:

Trots omfattande och mycket positiva satsningar på utbildningsvetenskaplig forskning vid Umeå universitet så har forskningen och forskarutbildningen inom området lokalt och nationellt ännu relativt små permanenta resurser sett i relation till grundutbildningens omfattning och sett i relation till att utbildning på olika nivåer är en av samhällets absolut största verksamheter. Fakulteternas finansiering av utbildningsvetenskap och Lärarhögskolans löpande forskningsbudget är långt ifrån tillräcklig för att finansiera all utbildningsvetenskaplig forskning vid Umeå universitet, där den stora tillfälliga forsknings- och kompetenssatsningen från universitetsstyrelsen avslutas 2016. Sammantaget måste därför arbetet med att öka interna och externa forskningsanslag fortgå. Samtidigt räcker det på grund av rekryteringssvårigheter ibland inte med att tillföra mer medel, tydliga rekryteringsstrategier behöver även utvecklas.

Inom utbildningsvetenskap finns nationellt en del starka forskningsområden, flera områden befinner sig fortfarande i ett uppbyggnadsskede och det finns även viktiga områden där forskning väsentligen saknas. Detta är problematiskt dels eftersom utbildningsvetenskaplig forskning behövs som stöd för att utveckla undervisningspraktiken vid skola/högskola och dels eftersom grundutbildningen vid Umeå universitet ska vara vetenskapligt baserad. Även de utbildningsvetenskapliga forskningsområden som är relativt starka vid Umeå universitet (och nationellt) är i realiteten förhållandevis små jämfört med många forskningsområden utanför utbildningsvetenskap. Det medför att anslagen till områdena är relativt få och därför kan tillgång till ekonomiska resurser variera mycket även på kort sikt, vilket i kombination med ovan nämnda rekryteringssvårigheter försvårar långsiktig planering. Vetenskapsrådet avsätter endast 4% av sina anslag till utbildningsvetenskap och de övriga externa finansiärerna totalt sett betydligt mindre, trots att utbildningssektorn både har stora utvecklingsbehov och till sin omfattning är i paritet med områden som vård, teknik och naturvetenskap där forskningssatsningarna är mångdubbelt större. Problemet förstärks av att de utbildningsvetenskapliga anslagen från Vetenskapsrådet, som är den huvudsakliga externa finansiären av utbildningsvetenskaplig forskning, i och för sig är stora

UMEÅ UNIVERSITET

men de är mycket få till antalet. Flexibilitet och långsiktighet i planering för personella och ekonomiska resurser är därför särskilt viktigt inom utbildningsvetenskap.

Den reviderade organisation för Lärarhögskolan som infördes 2012 medför att Lärarhögskolan bättre kan arbeta universitetsövergripande i samarbete med fakulteterna kring utveckling av forskningsmiljöer inom utbildningsvetenskap och kompetensförsörjning i relation till Lärarhögskolans program. Då Lärarhögskolan inte har egna anställda inom kärnverksamheten är de begränsade till att erbjuda fakulteter och institutioner ekonomiskt stöd genom riktade satsningar. För att nå långsiktighet, flexibilitet och utökade forskningsresurser är det viktigt att Lärarhögskolans forskningssatsningar diskuteras samt samplaneras och synkroniseras med fakulteternas/institutionernas strategier och finansiella resurser. Att fakultetsledningarna ingår i Lärarhögskolans styrelse är en styrka i detta avseende.

Strategier:

I syfte att bredda basen för utbildningsvetenskaplig forskning riktas stöden brett mot forskare såväl inom som utom områdena pedagogik, pedagogiskt arbete och ämnesdidaktik samt mot forskning om utbildning, undervisning och lärande relaterat till samhällets och individens behov:

- omfattande satsningar på forskarutbildning (se även delmål nedan),
- sökbara kvalitets- och prestationsbaserade anslag för forskningstid,
- identifiering av angelägna forskningsområden och utvecklingsområden med central betydelse för framtiden samt erbjudande av anslag till dessa,
- riktade satsningar som beaktar de specifika behov och möjligheter som identifieras dels av Lärarhögskolans utvärderingar och dels av institutioner och fakulteter,
- sökbara internationaliseringsmedel,
- initieringsanslag för att stimulera nydanande forskning och risktagande (se även delmål nedan).

Uppföljningskriterier:

- utvärderingar av forskningsområden, bl.a. via publikationer (med för utbildningsvetenskap lämplig bibliometri) och externa anslag,
- att via LH:s uppföljningssystem bedöma om finansiering använts på avsett sätt och nått avsedda resultat,
- kompetensförsörjning inom grundutbildningen och forskarutbildningen, av utbildningsvetenskaplig forskning som bedrivs av forskare från andra områden än de utbildningsvetenskapliga,

Delmål LH: Möjligheter till risktagande och nydanande forskning

Analys:

Ett problem med prestationsbaserade forskningsfinansieringssystem är att de kan vara konserverande i meningen att de premierar höga publikationsnivåer som i sin tur åtminstone kortsiktigt taktiskt kan främjas av att forskare fortsätter i samma spår som tidigare. Eftersom Lärarhögskolans individuella anslag till forskningstid baseras delvis på publikationsprestation behöver denna problematik beaktas. Finansieringen ska därför så långt som möjligt genomsyras av långsiktighet, dels vad gäller identifiering av lämpliga finansieringsformer i samråd med fakulteter/institutioner och dels i meningen att finansieringen är av tillräcklig omfattning för att tillåta såväl de tillfälliga motgångar som risktagande kan innebära som det omfattande arbete som ofta behövs för att bygga upp nydanande forskning. En del i Lärarhögskolans stöd till nydanande

UMEÅ UNIVERSITET

FS 1.3.1-1739-17

forskning är även den breda ansatsen och internationaliseringsstödet som nämns i delmålet ovan, vilket kan främja ny tvärvetenskaplig och/eller internationell samverkan.

Hänsyn behöver även tas till forskningens genomslag i utbildningspraktiken, då både behov och potential finns för nydanande vidareutveckling av den utbildningsvetenskapliga forskningens roll som bas för verksamhetsutveckling inom skola och högskola samt att forskningsresultat bättre kan vidareutvecklas till kunskap som är direkt användbar för lärare och andra utbildningsaktörer (se nästa delmål nedan).

Strategier:

- långsiktig planering i samverkan med institutioner och fakulteter med avseende på rekrytering och forskningsinriktning,
- långsiktigt ekonomiskt stöd till angelägna forskningsmiljöer,
- en bred syn på utbildningsvetenskap som inbjuder till ny tvärvetenskaplig samverkan,
- internationaliseringsstöd som främjar influenser utifrån,
- initieringsanslag för att stimulera nydanande forskning och risktagande.

Uppföljningskriterier:

Det är svårt att på ett någorlunda enkelt sätt mäta om forskning är nydanande. Därför föreslås följande indirekta uppföljningskriterier:

- Undersöka hur fakulteter, institutioner och enskilda forskare ser på möjligheterna till risktagande och nydanande forskning samt hur funktionellt Lärarhögskolans forskningsstöd är i relation till detta,
- att ovanstående utredningar är genomförda.

Delmål LH: Lärarhögskolan har i samverkan med olika aktörer på utbildningsarenan stärkt forskning kopplad till verksamhetsutveckling

Analys:

Detta delmål bygger vidare på de två delmålen ovan, och specificerar en särskild profil som en del av Lärarhögskolans forskningssatsningar. Organiserad utbildning är en av samhällets största verksamheter. Karaktären hos utbildningsvetenskap som forskningsområde i Sverige och internationellt har det senaste decenniet påverkats av att allt större vikt har lagts vid att lärarutbildning, som traditionellt till stora delar varit en professionsbaserad yrkesutbildning, ska bedrivas på vetenskaplig grund. Enligt skollagen ska också all utbildning som bedrivs inom skolan "vila på vetenskapliga grund och beprövad erfarenhet" (Kap 1 § 5). Detta kan relateras till verksamhetens tilltagande komplexitet och de många utmaningar och problem som skolväsendet konfronteras med och som ställer stora krav på professionella lärare, skolledare och andra yrkesverksamma i skolan. Ett exempel på en sådan komplex utmaning är de skärpta krav på likvärdighet som ställs i skollagen. Det finns därför behov av att vidareutveckla den utbildningsvetenskapliga forskningens roll som bas för verksamhetsutveckling inom skola och högskola. Dessutom kan forskningsresultat bättre och mer systematiskt vidareutvecklas till kunskap som är mer direkt användbar för lärare och andra utbildningsaktörer. Samtidigt har senaste decenniets utbildningsvetenskapliga forskningsöversikter visat på goda utvecklingsmöjligheter. Sammantaget leder detta till ökade behov och möjligheter att i högre utsträckning låta forskningens inriktningar vägledas av skolans behov, utveckla tillämpningsinriktad utbildningsvetenskaplig forskning, samt basera verksamhetsutveckling på forskning.

UMEÅ UNIVERSITET

Läraryhögskolan och de skolhuvudmän som Läraryhögskolan varit i dialog med är positiva till de effekter i form av kvalitetshöjande inslag och nya insikter som uppnås när en anställd delar sin arbetstid mellan skola och universitet. Det har dock visat sig vara svårt att under lång tid behålla personal i sådana kombinationsanställningar, då arbete i två verksamheter vanligtvis är mer ansträngande än att arbeta i en verksamhet. För att åstadkomma en rimlig arbetsituation och på samma gång ge goda förutsättningar för att knyta ihop samverkansarbetet mellan skola och universitet krävs extra resurser. Det system med karriärtjänster (förstelärare eller lektor) för verksamma lärare som sjösatts erbjuder ytterligare möjligheter att samverka genom delade uppdrag. Innehavaren av anställningen lektor ska exempelvis vara forskningsmeriterad (minst licentiatexamen). Samarbete mellan skola och universitet kan ge goda förutsättningar för att höja kvalitén på utvecklings- och forskningsarbete i båda verksamheter men kan utöver detta även stärka den utbildning som bedrivs i respektive verksamhet.

Umeå universitet har 2017 tillsammans med tre andra lärosäten, Uppsala universitet, Göteborgs universitet och Karlstads universitet, fått ett uppdrag från regeringen på praktknära forskning inom ramen för en försöksverksamhet. Inom ramen för projektet ska aktiviteter och strukturer utformas som möjliggör samverkan. Uppdraget innebär att planera och genomföra försöksverksamhet med mål att utveckla och pröva olika modeller för långsiktig samverkan mellan universitet och högskolor och huvudmän inom skolväsendet kring praktknära forskning. Satsningen ska bidra till att stärka den vetenskapliga grunden i lärar- och förskollärarytbildningarna samt i skolväsendet. Sammanlagt omfattar satsningen 120 miljoner för perioden 2017-2021. De fyra huvudansvariga lärosätena ska inom ramen för satsningen samarbeta med andra lärosäten och med skolhuvudmän. För 2017 beräknas 15 miljoner för satsningen, därefter 20 miljoner 2018 och 30 miljoner 2019-2021. Uppdraget ska delredovisas till utbildningsdepartementet årligen senast den 1 mars under perioden 2017-2021 samt slutredovisas senast den 1 mars 2022.

År 2017 är målsättningen att tillsammans med övriga tre lärosäten utarbeta en tydlig definition av praktknära forskning, ta fram modeller för samverkan om praktknära forskning med skolhuvudmän samt genomföra utlysningar och fördela en första omgång medel. Utöver nedanstående strategier, genomförs även forskning kopplat till verksamhetsutveckling i viss utsträckning genom andra delar av Läraryhögskolans forskningsstöd som inte primärt riktas mot detta delmål.

Strategier:

- regelbunden och systematisk dialog med skolhuvudmän och andra skolaktörer kring samverkan,
- utlysning av anslag till kombinerade forsknings- och utvecklingsprojekt där Läraryhögskolan finansierar forskning genom projektanslag och skolhuvudman finansierar utvecklingsarbete,
- utlysning av individuella forsknings- och utvecklingsuppdrag som samfinansieras med skolhuvudman, där innehavaren blir en länk mellan universitet och skola genom att ha uppdrag inom bägge verksamheterna,
- arbete med nationell försöksverksamhet med praktknära forskning enligt särskild plan.

Uppföljningskriterier:

- omfattning av projekt och uppdrag,
- utfall i termer av samverkan och resultat inom forskning och verksamhetsutveckling.

Universitetsgemensamt delmål 3.1: Universitetets andel av nationella och internationella externa medel har ökat (2018-2020)

Analys:

Strategier:

Uppföljning:

Universitetsgemensamt delmål 3.3: Universitetet har en attraktiv utbildning på forskarnivå (2018-2020)

Analys:

Nationellt (och delvis också internationellt) finns ett underskott på tillgänglig kompetens inom utbildningsvetenskap, vilket delvis har att göra med att flera utbildningsvetenskapliga områden är relativt unga och under utveckling. Inom flera områden, t.ex. specialpedagogik, små barns lärande, yrkesdidaktik och inom flera ämnesdidaktiska grenar finns ofta få eller inga behöriga sökande till lärartjänster (inklusive professorer). Umeå universitet och Lärarhögskolan bör fortsätta ansträngningarna att rekrytera nationellt och internationellt, men det har under det senaste decenniet visat sig långt ifrån tillräckligt för att täcka kompetensbehovet varför den sedan ca 15 år omfattande satsningen på forskarutbildning (lokalt och i extern samverkan) måste fortsätta. Lärarhögskolan bedriver sedan 2010 en utbildningsvetenskaplig forskarskola. Forskarskolans verksamhet är öppen för alla forskarstuderande vid Umeå universitet som (oavsett den allmänna studieplanens ämnesområde) har en individuell studieplan med utbildningsvetenskaplig inriktning, och även för doktorander som inte direkt finansieras via Lärarhögskolan. Via forskarskolan får således samtliga studerande inom utbildningsvetenskap tillgång till ett internationellt och nationellt nätverk.

Strategier:

- omfattande delfinansiering av doktorander som riktas till institutioner vid Umeå universitet och till skolhuvudmän i regionen,
- finansiering och organisering av en gemensam forskarutbildningsmiljö där kärnan är gemensamma utbildningsvetenskapliga kurser samt nationella och internationella internat, utlysning av sökbara internationaliseringsmedel för doktorander,
- särskilda satsningar på forskarutbildning inom områden av stor vikt för grundutbildning och där brist på vetenskaplig kompetens föreligger,
- samarbete nationellt med andra lärosäten kring forskarskolor.

Uppföljningskriterier:

- genomströmning hos doktorander i forskarskolan,
- utvärdering av forskarskolans verksamhet inklusive finansiering, kurser, nätverk och internationalisering (se Lärarhögskolan kvalitetsystem),
- utvärdering av intresset från institutioner och skolhuvudmän att ansöka om delfinansiering av doktorander från Lärarhögskolan,

- institutionernas bedömning av forskarskolans funktion med avseende på långsiktig kompetensförsörjning inom grundutbildningen,
- antal sökande per anställning 2018-2020,
- antal doktorander med grundexamen från ett annat lärosäte 2018-2020,
- resultat från avgångsenkät 2018-2020.

Samverkan

Delmål LH: Lärarhögskolan samverkar nationellt och internationellt för att främja och kvalitetssäkra lärarutbildningarna samt för att driva gemensamma frågor.

Analys:

Samverkan mellan olika aktörer spelar stor roll när det gäller att driva utvecklingen inom områden framåt, både när det gäller att utveckla ny kunskap genom forskning men också när det gäller kvalitetssäkring och kvalitetshöjning inom utbildning. En betydande del av Lärarhögskolans samverkansparter finns i den närliggande regionen, så som skolhuvudmän och Region Västerbotten, men även andra lärosäten, både nationellt och internationellt, samt andra statliga myndigheter är viktiga samarbetsparter. För att kunna samarbeta effektivt och funktionellt krävs arenor där dessa parter kan mötas samt en hållbar, ändamålsenlig och effektiv organisation för samverkan.

Lärarhögskolan vid Umeå universitet och regionens skolhuvudmän har bildat en gemensam strategisk styrgrupp inom ramen för försöksverksamheten med övningsskolor. I styrgruppen ingår representanter för respektive part i övningsskoleprojektet. Gruppen har i uppdrag att gemensamt bereda måldokument, avtal och ekonomiska överenskommelser.

En av förhoppningarna med tillskapandet av denna organisation var att den också ska kunna bilda modell för framtida sätt att samverka om andra gemensamma utbildnings- och forskningsfrågor. Eftersom båda parter har goda erfarenheter av samverkan inom den strategiska styrgruppen för försöksverksamheten med övningsskolor är Lärarhögskolan och Region Västerbotten nu överens om att bilda ett gemensamt råd för samverkan där även andra partsgemensamma frågor (fortbildning, forsknings- och utvecklingsprojekt, VFU generellt osv) kan diskuteras. Modellen, som bygger på den konstruktion som utvecklats inom övningsskoleprojektet, prövas i första hand för ett år. Därefter sker uppföljning och utvärdering för eventuella justeringar inför kommande års samverkan

Strategier:

- tillsammans med Region Västerbotten inrätta ett regionalt samverkansråd för partsgemensamma angelägenheter,
- samverkan med andra lärosäten kring kvalitetssäkring av yrkeslärarutbildningen,
- samverkan med internationella partneruniversitet för att öka utbytet av både studenter och universitetslärare,
- deltagande i nationella projekt som regeringsuppdraget VAL, Lärarlyftet mm,
- samverkan med Skolverket,
- utveckla nya och attraktiva mötesarenor för samverkansaktörer,
- deltagande i nationella nätverk.

Uppföljningskriterier:

- antal projekt gemensamma med andra myndigheter/lärosäten,
- antal aktiva mötesarenor.

Det goda och effektiva universitetet

Delmål LH: Medarbetare vid kansliet känner delaktighet i beredningsarbetet och andra processer som drivs från kansliet.

Analys:

Kansliets kompetens bör tas till vara och användas i ett tidigt skede i de frågor som bereds. Detta är avgörande för att kansliets personal ska kunna genomföra ett professionellt arbete och ge stöd av hög kvalitet. I längden blir detta också mer tidseffektivt eftersom det kan förhindra misstag i beredning och beslut. Delaktighet bidrar till framgång och konkurrenskraft och kan också bidra till god hälsa och högre trivsel.

Strategier:

- beslutsvägarna är klara,
- på kansliet ska informationskanalerna vara väl utvecklade och kända för medarbetarna,
- handlägningsordningar finns och är lätta att följa,
- Lärarhögskolans gemensamma verksamhetsplan är integrerad med kansliets aktivitetsplan,
- kansliets medarbetare ingår i relevanta beredningsgrupper.

Uppföljningskriterier:

- se ovan.

Delmål LH: Genom en tydlig ansvars- och arbetsfördelning verkar Lärarhögskolans kansli för att ge samtliga involverade i Lärarhögskolans verksamhet ett professionellt, lösningsfokuserat och flexibelt stöd.

Analys:

En tydlig ansvars- och arbetsfördelning minskar riskerna för missförstånd och dubbelarbete, samtidigt som det hjälper medarbetare att prioritera i sina arbetsuppgifter. Detta möjliggör ökad kvalitet i kansliets stödverksamhet och ger även en bättre grund för planering av kompetensutveckling.

Strategier:

- ansvars- och arbetsfördelningen är tydlig och känd såväl inom som utom kansliet (bland annat via arbetsbeskrivningar),
- formerna för överlämnande av arbetsuppgifter är tydliga, kommunikation både internt och externt bör intensifieras och tydliggöras – hur går vägarna?

Uppföljningskriterier:

- se ovan.

Delmål LH: Lärarhögskolans kansli bemöter studenter, medarbetare och det omgivande samhället med effektivitet, respekt, lyhördhet och öppenhet i enlighet med den gemensamma värdegrunden för statsanställda.

Analys:

Det åligger varje statstjänsteman att känna till den gemensamma värdegrunden och att verka i enlighet med densamma. Lärarhögskolans kanslis uppdrag är att ge effektivt stöd och service av god kvalitet. I detta ingår ett professionellt och välvilligt bemötande i såväl skrift som tal.

Strategier:

- den statliga värdegrunden ska vara vägledande i Lärarhögskolans sätt att vara och agera i vårt arbete,
- alla visar respekt för medarbetare och tilltro till medarbetarnas kompetens, klarspråksprincipen ska känneteckna all kommunikation i yrkesutövningen.

Uppföljningskriterier:

- se ovan.

Delmål LH: Lärarhögskolans kansli har pålitliga och tillfredställande IT-baserade stödsystem som fungerar väl.

Analys:

Kansliets arbete står och faller med de IT-baserade stödsystemen. I dagsläget finns påtagliga brister i dessa system vilket påverkar möjligheten att göra ett effektivt och professionellt arbete. Detta faktum påverkar även arbetsmiljön i en negativ riktning. Översyn av vissa system har redan påbörjats och det är viktigt att kansliet fortsätter att vara aktivt i denna process.

Strategier:

- alla vid kansliet är väl uppdaterade med för sig relevanta system,
- aktörer med expertkunskaper anlitas så att målet kan uppnås.

Uppföljningskriterier:

- se ovan.

Universitetsgemensamt delmål 4.1: Universitetet är en arbetsplats där mångfald ses som en tillgång och där jämställdhet integreras i verksamhetens planering, beslut och genomförande (2018-2020).

Analys:

Strategier:

Uppföljning:

Universitetsgemensamt delmål 4.2: Universitetet är en arbetsplats där medarbetarnas och studenternas hälsa är i fokus (2018-2020).

Analys:

Strategier:

Uppföljning: